



## Vajdaság száz csodája

Azonnal előrebocsátom, nem a kiadói hiúság íratja velem ezeket a sorokat, sőt örömmel tölt el, hogy (végre) rólunk is szóló könyv megjelent anyaországunkban, mert, valljuk be, ez ritkaságszámba menő esemény. A könyv kivitele is kifogástalan, kötött, aranyozott vaknyomás nemcsak a védőborítón, hanem a könyv tábláján is, egyszóval, műszakilag meg van adva ennek a könyvnek minden, ami megadható. Csak dicsérni tudjuk a Totem Plusz Könyvkiadó Kft. tervezőjét, tördelőjét és tipográfusát s fotósainkat, a szabadkai Molnár Edvárdot, az újvidéki Lukács Sándort és fiát Zsoltot, valamint a pesti Barczy Attilát is, hiszen remek felvételeket készítettek vidékünkéről, s dicsérhetjük a győri Széchenyi nyomdát is, hogy közösen ilyen tetszetős kiadvánnyal ajándékoztak meg bennünket.

S amíg az ember a képekben gyönyörködik, rádöbben arra is, mennyi mindent nem ismer, vagy nem ismer kellőképpen legszűkebb pátriájáról sem. (E sorok írójának azonnal eszébe is jutott az a nyolcvanas évek elején történt esete, amikor Londonban szerzői jogokat vásárolt Bates angol szerző három regényéhez, amelyet akkor a Forum százezres példányban nyomtatott a budapesti Európa Kiadó számára. A jugoszláv jogvédő iroda, emlékszem, tizenhatezer dollárt kért volna. Egyszerűbbnek tűnt hát befizetni egy charter légi járatra: s máris a jogokat tartó asszonyság irodájában voltunk. Mondtuk: kis kiadó, szegények vagyunk, az ugyancsak szegény magyarországiaknak kérjük a lehető legkedvezményesebb áron. Nem ment könnyen, de a lényeg az, hogy miután két és fél ezer fontra megkötöttük a szerződést, hálánk jeléül átnyújtottam szerény ajándékunkat, a Dušan Popov szerkesztette, háromnyelvű változatban megjelent a *Vajdaság* című, ezzel a szóban forgó kötettel még ma is méltán vetélkedő képeskönyv angol változatát. A jogutód asszonyság lassan lapozni kezdte, aztán mind gyorsabban forgatta oldalait, s amikor a végére ért, határozott komolysággal nézett a szemünkbe, mondván: – Önök becsaptak engem!

– Miért? – kérdeztünk vissza értetlenül.

– Hiszen önök a paradicsomban élnek!

A most kezünkben tartott *Vajdaság száz csodája* védőborítóján olvashatjuk: „A vajdasági róna, akármerre forduljunk is, csodákat rejt. Könyvünkben

keresztül-kasul bebarangoljuk ezt a vidéket a Tiszától a Szávaig, Szabadka nyüzsgő utcáitól a Deliblat nesztelen homoktengeréig, a római kortól napjainkig. [Itt majd megállunk később néhány percre – megj. B. Gy.] Elidőzünk a Délvidék legősibb városaiban, a Tarcal-hegység kolostoraiban, és megérintjük Sósokopó páratlan természeti kincseit. Gazdag hagyományú falvakban sétálunk, utunkat történelmi csaták mentén folytatjuk, majd pedig megmártózzunk Vajdaság tavaiban. Nélkülözhetetlen tudnivalók, izgalmas háttérinformációk és gyönyörű felvételek várják az olvasót, melyek a mindennapi élet pillanatait is rögzítik. Állítsuk meg egy percre az időt, hogy dokumentáljuk ezt a sajátos vajdasági miliőt, mielőtt végérvényesen átalakul!”

Hogy elsősorban az ide utazóknak szánták a díszes kiadványt, a kiadó nem is titkolja, hiszen azt üzeni: „Vajdaság valódi fehér folt az utazó előtt. Szerzőink e vidék kíváncsi szemek előtt eddig rejtve maradt értékeit mutatják be a könyv lapjain.” S itt derül ki, e könyv előzményeként jelent meg előbb a *Magyarország száz csodája* 2002-ben, majd egy évre rá az immár római II-vel ellátott könyv, majd jött az Erdély, s ezt követően az újabb erdélyi száz csoda, s közben megjelent a Felvidék csodakönyve is. A sorban, íme, a miénk is. Mint azt egy nemrégiben interjúból tudjuk, a következő állomás Baranya lesz.

Szép és nemes kiadói vállalkozás.

Nem csodálkoznék, ha a *Vajdaság száz csodája* láttán a bennünket kevésbé ismerők számára is úgy tűnne. De hányszor tapasztaltuk, a fénykép, különösen ha jó szemmel, kiváló szögből, a legmegfelelőbb feltételek mellett készül, akkor a valóságot is megszépíti. Róma, Párizs és London is szebb az útikönyvekben, mint a mindennapi valóságában. S ezzel semmi gond.

Igazságtalanok is lennének, ha csak egyértelmű kritikával illetnék e vállalkozás eredményeit, mert számos esetben kép-szöveg harmonikus egységben van, mint például a Randevű Szabadka szellemeivel, az Oázis a homokból, a Varázslat Thália szekeren, vagy a Pazar múltú modern város féle szócikkek, s alaposabbnak tűnnek a vízi világgal, különösen a tavainkat körülvevő növény- és madárvilágról szóló kisesszék.

A szöveg viszont, amely mindig egyenértékű kellene hogy legyen a képekkel, sok helyütt már csak azért is problematikus, mert a szerzőknek nincsenek kellő ismereteik, sem földrajzi, sem történelmi, néprajzi, művelődéstörténeti...

Nos, ennek a hiánya érződik e könyvön. A városok tekintetében (Szabadka, Újvidék, Zenta) még elfogadható is a kulturális kalauzolás, de Zombor esetében például Herceg János, Majtényi és Gozsdu itteni tevékenysége említése után, micsoda tény- és megfogalmazásbeli megállapítás, miszerint: „Aztán van itt még egy sor, többé-kevésbé jelentős író a környező falvakból: Muhi János, Aradi Zsolt, Arányi Jenő, Auer István, Jász Dezső, Kisbéri János, (Szilágyi) Pataj Sándor, Tímár Ferenc (Gombos). Szerb részről is lé-

tezik irodalmi hagyomány, közülük a leghíresebb Avram Mrazovic, aki itt született 250 éve” (95). A könyv egyik vitathatatlan célja, hogy elsősorban a magyarországi olvasóknak nyújtson rólunk minél több, esetleg számukra ismeretlen tény, adatot. S akkor, ha Szabadka kapcsán méltán történik említés Kosztolányiról, Csáthról, Danilo Kišről, Versec esetében Herczeg Ferencről, Óbecse kapcsán Than Mórról..., Zombor esetében, miért nem Bárczi Gézáról, Ada-Mohol kapcsán Szarvas Gáborról, Moholy Nagy Lászlóról, Nagybcskerek ürügyén Fülep Lajosról...

Még szerencse, hogy szerzőink csak hellyel-közzel bocsátkoznak írói nevek, életművek felsorolásába és értékelésébe, mert a hadiláb még jobban kilógna. De ami ennél talán fontosabb, olyan „csodák” maradtak ki, s csak néhány példát hozok föl: Északkelet-Bácska kapcsán a gazdag, X. század körüli régészeti kutatások eredményeinek bemutatása, a Római-sáncok, Dunadombó (Dubovac) itt van, de hol van Dombó (Rakovac), holott régészeink szerint a Délvidék magyar történelmének kivételesen jelentős pontja, Kamonc emlegetése közben a magyar nyelvű huszita papok bibliafordításai?... Ezek nem tartoznának a vajdasági „csodák” közé?

Tudom, könnyű számon kérni, de mindehhez forrásanyagra van szükség. Forrásanyagra, amivel ma már rendelkezünk, csak éppen a szövegeket író szerzők (Balogh József, Folberth Péter, Mészáros Zoltán, Sirbik Attila) nem ismerik. Legalábbis erről tanúskodik a kötet végén megadott irodalomjegyzék, azaz a mű írásakor felhasznált munkák jegyzéke.

A szakirodalommal való hadilábon állást talán az példázza a legjobban, hogy kiderül, a szerzők, szerkesztők nem forgatták pl. Bori Imre *Ember, táj, történelem* (2001), vagy az *Ezredéve itt* (2004) című Délvidéki olvasókönyvét, a szecessziós építkezés tárgyköréből Bela Duranci alapművét, *A vajdasági építészeti szecessziót* (1983, 2005), továbbá a népi építészet vonatkozásaiban Harkai Imre számos könyve közül egyet sem, Szekeres László, Nagy Sándor és Takács Miklós publikált régészeti munkáiból sincs az irodalomjegyzékben, tehát nem ismerték, használták, mint ahogy Jung Károly és Penavín Olga néprajzi, Káich Katalin vagy Németh Ferenc művelődéstörténeti könyveit, munkáit sem. Magyar László (az ő neve legalább szerepel) levéltári kutatásainak felfedezései is nem egy ízben a csoda kategóriába tartozhattak volna. S akkor még nem is kértük számon a szerzőkön, miért nem forgatták Györffy György középkor-kutató ránk (is) vonatkozó munkáit, Móra Ferenc csókai ásatási naplóját, vagy gróf Teleki Pál földrajzi ismereteinket de még mennyire gyarapító tanulmányait.

A szakirodalmi alaplak helyett a kötet írói sokszor napi- és hetilapjaink közéleti és művelődési rovatában megjelent tudósításaira, olykor még a *Tarka Világ*, vagy helyi újságok, néha publikációban meg nem jelent előadásokra, „belső használatra készült jegyzetekre” – engedjék meg, a népszerű

tudományosság szempontjából is oly sokszor megbízhatatlan – forrásokra hivatkoznak. Nyilván csak elírásnak számít, hogy Újvidék monográfusa Erdúj-helyi Menyhért és nem „Erdélyujhelyi”, hogy a Gerold-féle irodalmi lexikon 2000-ig követi az életrajzokat, hogy a Gombos rövid története című munka kétszer is föl van tüntetve, viszont nem értem, hogy Milosevics Péter vagy Nikola Petrović könyveinek miért nem a magyar nyelvű kiadására hivatkoznak... Az viszont már egyenesen megmosolyogni való, hogy pl. Kalapis Zoltán helyesen feltüntetett háromkötetes *Életrajzi kalauza* után egy „Kopolics Zoltán” is következik *Régi vízivilág a Bácskában és a Bánátban* című könyvével. A szerzők azt is tudhatnák, hogy a Forum Könyvkiadó újvidéki székhelyű, és nem budapesti.

Csak lapozgatni is e szép kivitelű könyvet nem kis hiányérzettel lehet. Mert mára már önmagunkról is jóval többet tudunk, s ezáltal többet is kínálhatunk, mint e „nélkülözhetetlen tudnivalókat” tartalmazó turisztikai kalauz teszi, különösen, hogy igen borsos áron, tíz forint híján hatezerért. S hogy a hatásadászatnak sincsenek határai: le kell nyelnünk, hogy a száz csodánk közé tartozik a csantavéri és a zobnaticai lóverseny éppúgy, mint a királyhalmi szamaralogás, vagy a mokrini gúnárviadal és a húsvéti tojástörő verseny is. (Akkor már miért nem a kikindai nagytyök-verseny, a pecellői uborkanapok, a turijai Guinness-kolbász, a temerini pálinkaverseny... is?) A könyv védőborítójának belső „fülén” pedig Rúzsza Magdolna színes fényképe és vallomása szülőföldjéről, saját kezű aláírással.

■ Gerold László

## Régi nóta – hamis nóta

Blikkfangos címmel (Háromszögek kör alakban és az utolsó jugoszláv író) és nem kevésbé figyelmet felkeltő alcímmel (Hogyan veszítette el a talajt a lába alól a vajdasági magyar irodalom) közöl képekkel együtt majd kétoldalas írást a *Magyar Hírlap* (2006. nov. 25.) Szabó Palócz Attilától, többkötetes vajdasági magyar írótól, az újság jelenlegi rovszerkesztőjétől. Hogy a magyarországi olvasó, aki nem kifejezetten jártas a mi irodalmi/politikai dolgainkban, hogyan fogadta ezt a cikket – bár nagyon érdekel –, nem tudni. Nyilván, ha már a szerző és a téma ilyen terjedelmet kapott a pesti újság hétvégi mellékletében (Tito és Kádár vadászfotójával és Tolnai Ottó színes